

'Door onbetaalde rekeningen kreeg ik mijn rapport niet'

De Standaard*,
Za. 18 Jan. 2020, Pagina 20

De armoede piekt in Vlaanderen, ook bij jongeren in het ASO-onderwijs. Zo zichtbaar de statistieken, zo verborgen hun verhalen. Scholen en CLB's proberen voorbij de muur van schaamte te geraken. 'Ze hoeden zich voor pesterijen en voelen zich misbegrepen door leerkrachten.'

Jef cauwenberghs

Brussel'Tijdens het turnen kwam ik plat op mijn rug terecht. De volgende ochtend kon ik niet bewegen van de pijn. Een hernia, bleek later. Naar de dokter gaan was geen optie: mijn begeleider kon pas de volgende dag met 25 euro langskomen. Omdat ik zonder briefje onwettig afwezig zou zijn, heb ik me dan maar naar school gesleept.'

Overdag zat Eveline Meylemans (25) op een ASO-college in Gent, 's avonds kwam ze 'thuis' in de jeugdupvang. 'De meeste jongeren smijten hun boekentas in de gang en rennen naar hun kamer, terwijl ik nog taken had in de leefgroep.' Vier euro was haar dagelijkse eetbudget. In de winter moest ze kiezen: koop ik een broek of een jas? Een leerkracht vroeg haar verbaasd waarom ze thuis geen radio had. Op haar zeventiende ging ze alleen wonen met een leefloon. Maar ook dat botste met het schoolse. 'Op een gegeven moment zit je hoofd vol. Als je aan den lijve ondervindt hoe hard de wereld is, worden Duitse naamvallen een bijkomstigheid.'

Meylemans verliet het college. Via een examencommissie behaalde ze toch haar diploma, daarna werd ze master in de sociale pedagogiek. Ze is gebeten door kinderrechten en het verbeteren van de levenskwaliteit van jongeren. Dit jaar begint ze aan een doctoraatsstudie. 'Ik heb het geluk gehad de juiste mensen tegen te komen', zegt ze. 'Maar geluk zou geen factor mogen zijn. Armoede is in de eerste plaats een gebrek aan middelen. En wie geen geld of middelen heeft, mist kansen.'

Ice-watch en Vespa

Begin november luidde Decenniumdoelen de alarmbel. Volgens hun jaarlijkse armoedebaremeter worden 680.000 Vlamingen getroffen. De statistieken van Kind & Gezin tonen dat een op de zeven Vlaamse jongeren opgroeit in een kansarme context. Situaties waarin een of beide ouders de eindjes moeilijk aan elkaar kunnen knopen, minderjarigen in de jeugdhulp of de psychiatrie, jongeren met een migratieachtergrond of nieuwkomers met een taalachterstand, de vlag dekt een brede lading. De cijfers gaan al jaren in stijgende lijn. En zelfs dan zijn ze nog maar het topje van de ijsberg, waarschuwen de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB). 'We vrezen dat het in werkelijkheid om nog veel meer jongeren gaat', zegt Inge Van Trimont. Als directeur van de permanente ondersteuningscel voor de CLB's in het gemeenschapsonderwijs (GO) volgt zij het welzijn van leerlingen op de voet. 'En al steekt Antwerpen er nog altijd bovenuit, het is geen louter grootstedelijk probleem. In heel Vlaanderen stapelen de onbetaalde schoolfacturen zich op. Ook bij steeds meer middenklassers.'

'Ik werd uitgelachen, omdat we geen geld hadden om op vakantie te gaan', getuigt Ange-Vanessa Nsanzineza (23) die nu Sociale Wetenschappen studeert aan de VUB. Na de scheiding van haar ouders woonde ze samen met haar broers bij haar alleenstaande moeder en belandde ze in een ASO-school in Merksem. 'Omdat mijn moeder de hypotheek alleen moest dragen, was het tot eind oktober wachten voor we onze boeken konden betalen. Wie op de speelplaats geen Ice-watch droeg en op zijn zestiende niet met een Vespa rondreed, werd scheef bekeken.'

'Jongeren uit een kansarme leefsituatie gaan gebukt onder een enorm stigma, vooral in het secundair onderwijs', zegt Nele Schroyen van Netwerk Tegen Armoede. 'Natuurlijk proberen ze dat te verbergen.' In het ASO nog het meest. 'Het meer elitaire niveau en

het feit dat ze daar een onzichtbare minderheid vormen, spelen zeker een rol', legt psychopedagogisch CLB-consulente Kristin Vandekerckhove uit.

Meylemans heeft een hoop pijnlijke herinneringen. 'In de les godsdienst werd gevraagd wat *armoede* voor jou betekent. Een meisje vertelde dat ze maar één galakleed had voor drie verschillende feesten. Dan besef je in welke verschillende realiteiten je leeft.'

'Je slikt veel in', geeft de zeventienjarige Cindy verlegen toe. Hoewel ze op haar school in Deurne de leerlingenraad voorziet en uitstekende cijfers haalt, vallen de lesdagen soms zwaar. Zeker nu haar moeder als schoonmaakster de enige kostwinner is. Na een herstructurering werd haar vader ontslagen. 'Eén keer kreeg ik mijn rapport niet voor de vakantie, omdat er nog onbetaalde rekeningen waren. Met veel moeite probeer ik mijn thuissituatie verborgen te houden voor mijn medeleerlingen. Zij hebben een groot huis en hun ouders een goedbetaalde job. Als mijn fietsketting breekt, dan zegt een klasgenoot doodleuk dat ik maar een nieuwe fiets moet kopen. Dure Microsoft Office-pakketten heb ik niet op mijn computer staan. Dus moet ik voor een groepstaak altijd vragen naar de bib te komen. Schaamtelijk.'

Volgens een Pisa-studie uit 2015 stroomt slechts 10 procent van het armste segment Vlaamse jongeren door naar het algemeen secundair onderwijs. Voor leerlingen uit gegoede gezinnen ligt dat op 88 procent. 'Daardoor hebben kinderen uit kansarme gezinnen vaak het gevoel dat ze niet op de juiste plek zitten', zegt Schroyen. 'Ze passen niet in het systeem, worden gepest of voelen zich misbegrepen door leerkrachten.'

Eveline: 'Ooit bood de school aan mijn ski-uitstap te betalen. Ik ben toch niet gegaan. Niet alleen omdat zo'n vakantie heel wat onverwachte kosten met zich meebrengt, maar ook omdat ik tijdens de paasvakantie geld kon verdienen als jobstudent. Wie niet uit een kansarme situatie komt, begrijpt dat niet altijd.'

Ook voor Lieven Kandolo (25) was niet elke lesdag een evidentie. Na vier zware jaren in het College van Vilvoorde behaalde de rijzige twintiger onlangs zijn bachelordiploma. 'Halverwege het schooljaar was het geld op en konden we geen onverwachte uitgaven meer doen. Mijn nieuwe boekentas was tegen december stuk. Nog een halfjaar moest ik met een plastic zak naar school.'

Goede cijfers

Ook voor de school is het vaak schipperen tussen een beleid en bepaalde leerlingen ontzien, zodat ze niet als outsiders te kijk gezet worden. Signalen zijn niet altijd even duidelijk. Heel vaak worden spijbelen, slechte punten of asociaal gedrag aangehaald. Vandekerckhove nuanceert: 'In al die jaren dat ik ASO-leerlingen begeleid, zijn spijbelaars veeleer een uitzondering. Ook op de punten mag je niet altijd afgaan. Je ziet het vaak: een klassenraad die pas bij dalende schoolresultaten de eerstezorg-coördinator verwittigt. Alsof daar de grens ligt. Het is niet omdat iemand mooie cijfers haalt, dat er geen probleem is.'

'Het staat niet op iemands voorhoofd dat hij of zij in kansarmoede leeft', zegt Sandra Simokovic, directeur van Koninklijk Atheneum Deurne. 'Soms herken je signalen niet. Ze zeggen dat ze hun lunch al op hebben, terwijl ze er geen bij hadden. De onbetaalde schoolrekeningen en de afbetalingsplannen geven een idee bij wie het moeilijker loopt. Waar nodig zetten we extra leerkrachten in en de leerlingenbegeleider staat altijd open voor een gesprek. Sommige leerlingen gaan daar op in, anderen niet.'

Op zich is *armoede* niet het probleem van de school, zegt Meylemans. 'Maar door er op een open manier mee om te gaan en leerlingen en hun probleem te erkennen, kunnen ze een warme omgeving creëren.' Dat vindt Cindy ook. 'Seks en liefde hebben een plaats in het curriculum, dat moet kansarmoede ook krijgen.' Nog te vaak komt het aan op de goodwill van de leerkracht.

Schroyen stond zelf vijftien jaar als leerkracht in het ASO. 'Sommigen leerlingen torsen veel bagage mee. Het kost hen moeite om dat telkens weer uit te leggen. Dan kan een leerkracht een wereld van verschil maken. Daarvoor moet er natuurlijk langs beide kanten vertrouwen zijn.'

Maximumfactuur?

Anderhalf jaar ging de werkgroep Kansen Op School binnen de Vlaamse Jeugdraad op zoek naar de grootste bezorgdheden van kinderen en jongeren. Vanuit gesprekken met jongeren, experts en organisaties bleken schoolkosten een van de grootste

bezorgdheden. De Vlaamse Jeugdraad formuleerde een advies voor de Vlaamse regering. 'De strijd tegen de lege brooddoos geven we zeker niet op', reageert minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA). Volgens het nieuwe regeerakkoord zal er streng worden toegekeken op de schoolfactuur. Zo overlegt Weyts met uitgeverijen en onderwijskoepels om de kosten van schoolmateriaal te drukken. Maar de veelgevraagde maximumfactuur vindt geen ingang bij de Vlaamse regering. 'In het middelbaar zijn er te veel verschillende opleidingen met andere behoeften, waardoor het kostenplaatje ongelijk wordt.'

Ondertussen springen organisaties bij waar ze kunnen. Zo heeft Cindy de weg gevonden naar Boost, een vzw van de Koning Boudewijnstichting die zich inzet voor talentvolle jongeren uit socio-economisch kwetsbare situaties. Ze krijgt er een laptop en begeleiding in een professioneel netwerk. Welgekomen hulp om haar droom waar te maken: geneeskunde studeren en dokter worden.

Jef cauwenberghs ■